

Propriety of the Erich Fromm Document Center. For personal use only. Citation or publication of material prohibited without express written permission of the copyright holder.

Eigentum des Erich Fromm Dokumentationszentrums. Nutzung nur für persönliche Zwecke. Veröffentlichungen – auch von Teilen – bedürfen der schriftlichen Erlaubnis des Rechteinhabers.

Sund för karaktären

LITTERATUR

ERICH FROMM
KONSTEN ATT LYSSNA
NATUR OCH KULTUR

● **MOTALA (MT&VT).** Mycket inspirerande och tankeväckande finns att hämta i *Konsten att lyssna* om än sammanställningen i sin helhet ger ett något spretigt intryck. Anledningen till det är rimligen att boken baseras på lösryckta och postumt utgivna föredrag och seminarier som Erich Fromm, som avled 1980, höll.

Erich Fromm demaskerar, åtminstone glimtvis, tidens samhällsmönster. Vad skulle hända om dagens konsumtionsmänniska med sitt materiella nyttotänkande diagnostiserades?

Det skulle visa sig att personen lider av svårartad narcissism. Efter ingående och omdanande analys blir individen frisk. Men då har hon eller han nästan hela samhället emot sig. Här premieras således det sjuka i samhället eftersom samhället har konsumtionen som drivkraft.

Socialt accepterad. Fromm påtalar också subjektivt och objektivt seende och menar att de flesta människor i våra dagar har förlorat förmågan att betrakta saker subjektivt. Att det i sig är sjukt, men en socialt accepterad sjukdom i vår kultur.

"De är med andra ord väl förtrogna med världen sådan den går att manipulera. Men de kan inte betrakta något, det må vara någonting i naturen eller en människa, odelat subjektivt, utan något annat syfte än att uppleva just denna syn, detta ljud, denna bild.

Man skulle kunna säga att en människa som inte har förmågan att se subjektivt är lika sjuk som den som inte kan uppfatta verkligheten objektivt."

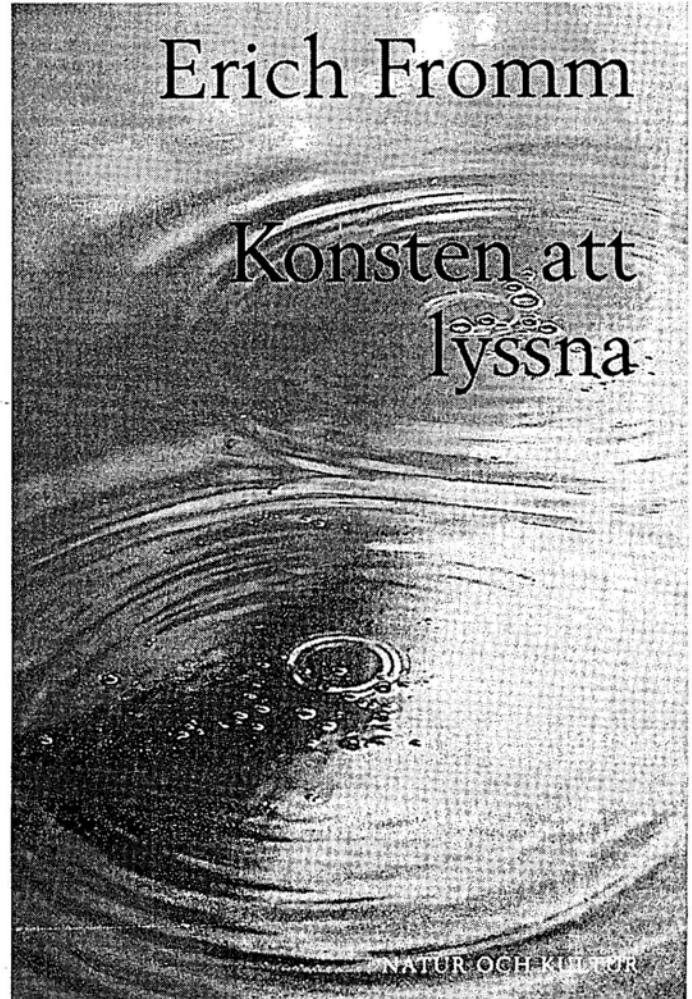
Fromm tar också upp begreppet karaktär och menar att varje människa som blivit hindrad från att utvecklas i enlighet med sin karaktär förevisar symptom, fysiska och psykiska, på det. Individen

Konsten att lyssna är ett verk främst för personer som är någorlunda bekanta med den analytiska processen och dess redskap sedan tidigare, skriver anmeldaren.

kommer ändå att försöka växa, men på ett krokigt sätt. Så som till exempel ett äppelträd som får för lite solljus och har för lite plats att växa på blir förvridet och föga alstrar fullmogen frukt.

Göra sig fri. Det gäller för var och en att ta aktivt ansvar för att utveckla sin egen karaktär, om än lidande ingår på vägen. Det första steget för mognad och utveckling är att göra sig fri.

"Om du är ett äppelträd blir du ett gott äppelträd; om du är en jordgubbsplanta blir du en god jordgubbsplanta. Jag säger ingenting om vad du borde vara, en jordgubbsplanta eller ett äppelträd, ty variationsrikedom bland människor är oerhört stor."

Fromms etiska modell för hur en kultur bör vara för att befrämja hälsa och välbefinnande är att huvudsyftet med livet i kulturen är människans hela och fulla utveckling. Kulturens huvudsyfte är då intet, produktion, välstånd, rikedom. "I en sådan kultur blir livet ett konstverk, ett individs mästerverk, och själva livet det viktigaste av allt."

Människan i centrum. Erich Fromm var psykoanalytiker, filosof och samhällsteoretiker, uppvuxen i Tyskland och senare verksam i USA. Han hör till den humanistiska traditionen av analytiker, som sätter människan i centrum, människans vara och valmöjligheter. Föregångaren Freud och hans skola lade större vikt vid

samhällsnyttan och att vara normal i social bemärkelse, samhällets mönster och normer ifrågasattes föga.

Konsten att lyssna är ett verk främst för personer som är någorlunda bekanta med den analytiska processen och dess redskap sedan tidigare. Någon nybörjarhandbok i lyssnandets konst föreligger således inte. *Konsten att lyssna* har understundom en air av 70-tal över sig, ibland blir Fromm agitatorisk, men det kan också kännas riktigt befriande och fräscht. Påminner dels om den tidsandan men kan också sätta fingret på förhållningssätt i vår. Det är rätt skönt med någon som vågar visa att han verkligen tror på det han säger

CAROLA HILDÉN